

jeg dog fremhæve d-mol sonaten, et værk af usædvanlig styrke og sammenhæng og som – hvis man er til den slags – godt kan karakteriseres som Gades svar på Kreutzer-sonaten.

Den anden cd med violin og klaver (Kontrapunkt 32164) er tilsyneladende disponeret efter devisen: Resten af Gades værker for violin og klaver, suppleret med forskellige arrangementer for at fylde tiden ud. Det er ikke altsammen lige påtrængende at have på cd. Ganske vist er det sandt, at Gade anfører på noderne til Fantasiestykkerne, at de kan spilles for violin i stedet for klarinet (i øvrigt ganske som Schumann gjorde det ved obo-romancerne). Men der er næppe tvivl om, at Gade (og Schumann) her tænkte i økonomiske baner – ikke musikalske. Hvilket hermed er definitivt bevist.

Den rigtige indspilning af Fantasiestykkerne op. 43 er placeret sammen med Brahms' klarinetsonater op. 120 – en dristig disposition. Men man må medgive, at Gade står distancen, ikke mindst takket være den storartede og afvekslende fortolkning.

Finn Egeland Hansen

Carl Nielsen: Complete Piano Works 1-2. Anne Øland (klaver) Paula CD 79-80. (2 cd'er).

Sammenfattende må man sige, at Anne Øland har leveret en stor præstation med indspilningen af Carl Niensens samlede klaverværker. Indspilningen medtager alle de udgivne værker, hvilket indbefatter *Drømmen om Glade Jul*, en parafrase fra 1905 over den kendte julesang.

Når man sådan kan høre Carl Niensens samlede produktion for klaver under et, bekræftes det indtryk, jeg har af Carl Niensens instrumentalmusik som sådan. Hans musik bliver mere og mere spændende med årene. Man kan sige meget godt om de tidlige værker, f.eks. er den charmerende „Mignon“ fra de 5 *Klaverstykker* op. 3 uimodståelig. Også „Alfedansen“, som Carl Nielsen i en senere version, instrumenteret af Julius Röntgen, anvendte i musikken til *Hr. Oluf han rider*, er ikke til at stå for. Men selv om det er dejlig musik, og selv om der er træk, der peger hen mod de senere værker, epokegørende er de ikke.

Blandt de store værker er *Tema med variationer*, op. 40, måske det smukkeste. Som en række moderne karaktervariationer trækker de alle på elementer af temaets struktur, og trods deres forskellighed følger de alligevel hinanden med en ubrydelig musikalsk logik. De nærmest impressionistisk klingende variationer 7 og 8 står for mig som noget af det smukkeste, han har skrevet.

Suiten op. 45 er utvivlsomt Carl Niensens vanskeligste klaverværk, såvel teknisk som musikalsk. Her folder han sin ekspansive trang ud i et format, der er ved at sprænge rammerne for klaverstilen, men Anne Øland formår fornemt at få værket til at stå klart og sammenhængende frem.

Carl Niensens sidste klaverværk, *Klavermusik for Smaa og Store*, er en række af små perler, der fortjener at blive respekteret blandt hans store klaverværker. Der er ofte en tendens til blot at se dem som småstykker til pædagogisk brug, men som Anne Øland spiller dem, synes det klart, at de må være konciperet som et sammenhængende univers. Ligesom Bachs *Das Wohltemperierte Klavier* er der et stykke i hver toneart – der er dog to stykker i G-dur – i systematisk rækkefølge. Men der er noget der taler for, at parallellen kan drages videre. Man kan tænke sig, at Carl Nielsen med det valgte, altomfattende princip har tænkt sig et mini-univers, der viser en koncentration af hans kompositionsteknik under selvvalgte, stærkt begrænsende regler. Et katalog, der viser alt fra hans helt enkle sats til den udviklede tonale og rytmiske polyfoni i andet bind. Måske er det at gå for vidt, men værket afspejler i hvert fald en holdning til den enkle klaversats som værende en kunstnerisk udfordring snarere end en begrænsning, i slægt med Bartoks *For Children* og Hindemiths 5-tonige klaverstykker.

Carl Nielsen anfører i forordet til førsteudgaven, at impulsen til værket kom fra et møde i Musikpædagogisk Forening i december 1929, hvor komponisterne blev opfordret til at komponere „lette og for Undervisningen brugbare Smaastykker for Klaver.“ Men der er ikke tale om et bestillingsværk i den forstand, at han blot imodekommer opfordringen. I forlængelse af det omtalte møde blev der udskrevet en konkurrence med tre kategorier, hvor den første var stykker, der i sværhedsgrad ikke overstiger Kuhlaus sonatiner, den anden endnu lettere stykker og den tredje femtonige stykker for begyndere. Carl Niensens værk kan således

betragtes som en overskridelse af og samtidig en udkomponeret kommentar til den stillede opgave, eller som han selv formulerede det: „et Forsøg paa en Udvidelse af Begrebet: Femtonige Klaverstykker.“

I forbindelse med en samlet indspilning melder problemet, hvilken nodetekst, der mest korrekt og bedst afspejler Carl Nielsens intentioner, sig med særlig stor vægt. Anne Øland har oplyst, at hun ikke har turdet stole på nogen enkelt udgave af værkerne, men at hun har måttet gå alle Carl Nielsens manuskripter og de trykte udgaver igennem værk for værk, for at finde frem til den version, hun har indspillet. Som udgangspunkt har hun benyttet Arne Skjold Rasmussens udgave fra Edition Egtved, men har ladet Carl Nielsens renskrifter og blyantskladder få stor vægt i de tilfælde, hvor der er uoverensstemmelser. Hun føler sig, efter at have spillet værkerne gennem mange år, mere og mere draget mod Carl Nielsens oprindelige formulering af de steder, der senere, i de trykte udgaver, er blevet ændret eller modificeret. Disse ændringer er ofte sket i samråd med de pianister, der gav værkerne deres første opførelser og er indgået i de trykte udgaver med komponistens accept. Et illustrativt eksempel er slutningen af *Suite*, op. 45, hvor der er stor forskel på de forskellige versioner.

Er der således tale om en tilnærmet Urtext-indspilning, så rejser det samtidig spørgsmålet om behovet for et pålideligt nodemateriale til værkerne. På trods af, at der er gjort et stort arbejde med udgivelsen af klaverværkerne, senest med Mina Millers udgave, synes der stadig at være behov for den autoritative, kritiske udgave, som ventes fra Carl Nielsen Udgravens side. En stor og vanskelig opgave, når det tages i betragtning, at der er store huller i kilde-materialet. Der er for eksempel ikke bevaret mange trykforlæg, og som ikke-pianist kan Carl Nielsen måske lettere have accepteret ændringer her end i andre værktyper.

Michael Ejeldsøe